

Strategische Visie

2025

Samen bouwen aan een gemeenschap om trots op te zijn!¹

Waalwijk is van oudsher een plek van doeners: vakmensen, ondernemers, aanpakkers. In onze kernen – Sprang-Capelle, Waspik en Waalwijk – zie je het nog elke dag: mensen die bouwen aan hun buurt, aan hun bedrijf, aan hun samenleving.

Juist de verschillen tussen onze dorpen maken ons sterk. De een biedt ruimte en rust, de ander levendigheid en verbinding. Samen vormen we één gemeenschap vanuit onze visie brede welvaart voor iedereen: prettig wonen, veilige omgeving, gezond leven, zinvol werk, duurzaam kiezen, meedoen – wat je achtergrond ook is.

Van leer- en schoenenstad tot logistieke hotspot en verder: Waalwijk vindt zichzelf steeds opnieuw uit. Veerkracht en ondernemerschap zit in ons DNA.

We investeren in mensen, in netwerken, in kansen. Niet om over te nemen, maar om ruimte te geven. Van de startende ondernemer tot vrijwilliger, van sportteam tot buurttuin: het zijn de mensen die het verschil maken.

Waalwijk kijkt vooruit. We kiezen brede welvaart als koers en zetten onszelf stevig neer als economische kracht en bruggenbouwer in de regio. Niet aan de zijlijn, maar in het hart van nieuwe oplossingen.

Want die gemeenschap maken we samen – wijk voor wijk, verhaal voor verhaal.
Doe mee. Denk mee. Bouw mee. Aan een Waalwijk om trots op te zijn!

¹ Dit is een verkorte versie van het 'Verhaal van Waalwijk'. Het volledige verhaal is aan het einde van dit document opgenomen.

1 Inleiding

Voor u ligt de strategische visie van Waalwijk. De strategische visie is de afgelopen periode stapsgewijs in drie fases tot stand gekomen in samenwerking met interne en externe belanghebbenden. We hebben in iedere fase van het proces een document gemaakt met de belangrijkste bevindingen en vervolgstappen. In deze strategische visie hebben we alles samengebracht en deze strategische visie vormt dan ook het fundament voor de koers van onze gemeente de komende jaren.

Leeswijzer

Dit document is gestart met een samenvatting van het 'Verhaal van Waalwijk'. Dit is onze gewenste toekomst in één boodschap. Na deze inleiding leest u achtereenvolgens:

- Hoofdstuk 2: Het Waalwijks DNA
- Hoofdstuk 3: Trends en ontwikkelingen
- Hoofdstuk 4: Vier strategische vraagstukken voor de toekomst
- Hoofdstuk 5: Brug naar de Toekomst
- Hoofdstuk 6: Drie strategische lijnen
- Hoofdstuk 7: De rol van de gemeente
- Hoofdstuk 8: Het 'Verhaal van Waalwijk'

2 Het DNA van Waalwijk

Over de gemeente Waalwijk zijn verschillende verhalen te vertellen. Bijvoorbeeld over de kracht van de gemeenschap, met een bloeiend verenigingsleven en inwoners die zich inzetten voor elkaar. Al jaren gaat het economisch voor de wind dankzij vernieuwende bedrijven, gunstige ligging en veelzijdige voorzieningen. Deze veelzijdigheid maakt Waalwijk uniek. Maar dat verhaal staat ook onder druk en vraagt om een brede blik op de toekomst. De economie is niet zonder kwetsbaarheden, zoals de afhankelijkheid van specifieke sectoren en het afnemende draagvlak voor een groeiend aantal internationale medewerkers. De natuur en bepaalde voorzieningen vragen om zorg en aandacht, en in de samenleving zien we zowel verbinding als signalen van sociale tweedeling en het onvoldoende profiteren van elkaars krachten en successen.

We hebben gekeken naar een aantal ontwikkelingen en trends (hoofdstuk 3) waar we ons toe te verhouden hebben én naar ons DNA. Er is geen eenduidige beschrijving van het DNA van de gemeente Waalwijk te geven: daarvoor is de diversiteit binnen de gemeente te groot. Wel zijn er een aantal terugkerende elementen die samen een beschrijving van de gemeente Waalwijk en haar gemeenschappen geven en die kenmerkend zijn voor de gemeente Waalwijk en haar inwoners.

Afwisselend en divers: verschillende landschappen, kernen en natuur

De gemeente bestaat uit verschillende gebieden met elk hun eigen karakter. Het vormt een mozaïek van verschillende kernen, polders en industriegebieden. Waalwijk heeft een divers landschap, doordat haar bodem bestaat uit drie verschillende grondsoorten: klei, veen en zand. Hierdoor zijn verschillende soorten natuur binnen de gemeente Waalwijk te vinden, zoals natuurgebied Westelijke Langstraat.

Gericht op ondernemen en arbeid; economisch succesvol

Binnen Waalwijk heerst een grote focus op het ondernemen en arbeid. Ondanks de neergang van sectoren heeft de economie van Waalwijk zichzelf steeds opnieuw uitgevonden. Een aantal familiebedrijven zijn stevig geworteld in de gemeente en gemeenschap. Daarnaast is er de afgelopen jaren veel geïnvesteerd in het aantrekken van bedrijven, om zo economisch te blijven groeien. Deze groei heeft afgelopen jaren doorgezet, met als gevolg dat Waalwijk al een tijd economisch succesvol is. Zowel grote-, als mkb-, als kleine bedrijven vestigden zich in- en om Waalwijk. Waalwijk vindt hierin altijd een weg.

Gemeenschap(sgevoel) centraal

Een ander kenmerk van Waalwijk is dat het gemeenschapsgevoel centraal staat. Men ervaart nabijheid en korte lijnen als belangrijk; Waalwijk is een dorpse stad. Dit zien we terug in de sterke netwerken en het rijke verenigingsleven binnen Waalwijk. Tegelijkertijd zien we ook dat deze netwerken en verenigingen onderling niet sterk met elkaar verbonden zijn, waardoor de sociale cohesie van de gemeente als geheel onder druk staat.

Typische Brabantse middelgrote stad

Waalwijk is een typische Brabantse middelgrote stad, met van oudsher een extra profiel als arbeidersstad. Samen met vergelijkbare middelgrote steden werkt Waalwijk samen in MidStad Brabant. Deze steden delen een aantal kenmerken. Zo hangt er een dorpse ons-kent-ons-sfeer en is er een groot verenigingsleven. Middelgrote steden spelen daarnaast een belangrijke rol in het Brabants mozaïek tussen de grote steden en de kleinere kernen. Middelgrote steden kunnen bijdragen aan de enorme verstedelijkingsopgave van grote steden en bieden tegelijkertijd een belangrijk deel van de voorzieningen voor kleinere kernen. Tegelijk ervaart Waalwijk ook de lasten van groeiende (stedelijke) multiproblematiek, maar heeft ze niet de beschikking over de structurele middelen en veelheid aan voorzieningen om hier zelfstandig op in te spelen. Een ander voorbeeld dat geldt voor veel Brabantse middelgrote steden is dat ze economisch succesvol zijn, maar tegelijkertijd moeilijk bereikbaar met het openbaar vervoer. Ook dit geldt voor Waalwijk; Waalwijk is alleen per bus te

bereiken. Een laatste overeenkomst met andere Brabantse middelgrote steden is dat Waalwijk zoekende is naar haar positie in stedelijke netwerken.

Rijke geschiedenis

De gemeente Waalwijk kent een lange en rijke geschiedenis. Van de eerste bewoners naar de Tachtigjarige Oorlog tot de schoen- en leerindustrie. Tegenwoordig is in de gemeente nog altijd veel van die geschiedenis terug te vinden, zoals de Halve Zolenlijn, kerken en boerderijen. Daarnaast is vrijwel iedereen via één stap verbonden met de schoen- en leerindustrie.

Sterk verbonden met de regio

Waalwijk is een grensstad; tussen Stedelijke Regio's 's-Hertogenbosch en Breda - Tilburg, Hart van Brabant en Noordoost-Brabant. Dit brengt voordelen mee, want daardoor is ze een handelsknooppunt en heeft ze een strategische ligging. Het profiteert van de nabijheid van de omliggende gemeenten. Inwoners zijn voor hun werk, voorzieningen en recreatie gericht op meerdere verschillende plekken in de regio. En zijn daarmee sterk verbonden met de omliggende regio's. De bestuurlijk samenwerking richt zich op Hart van Brabant. De Langstraat fungeert als mini-regio op zich waarbinnen Waalwijk het centrum is.

Bovenstaande elementen vormen samen de verschillende delen van het DNA van Waalwijk. We vatten dit samen in drie profielen: Waalwijk als hardwerkende gemeente, als gemeente met tegenstellingen en een gemeente op vele grensvlakken.

3 Trends en ontwikkelingen

Om te komen tot gedegen strategische keuzes, hebben we de belangrijkste landelijke, regionale en lokale trends en ontwikkelingen in kaart gebracht. Hiervoor staat Waalwijk aan de lat komende jaren. De keuzes in de strategische visie moeten bijdragen aan de koers die Waalwijk wil inzetten ten aanzien van deze ontwikkelingen.

Groeiende aandacht voor brede welvaart en maatschappelijk ondernemen

We zien landelijk een toenemende aandacht voor brede welvaart en maatschappelijk ondernemen, vanuit de constatering dat de focus op alleen materiële welvaart niet voldoet. Wat precies onder brede welvaart wordt verstaan, verschilt binnen het land. Brede welvaart gaat in essentie over het welzijn van mensen, het omvat alles wat mensen van waarde vinden. Naast materiële welvaart gaat het om zaken als gezondheid, onderwijs, leefomgeving, sociale cohesie, persoonlijke ontplooiing en (on)veiligheid (Planbureau voor de Leefomgeving, 2024). Redeneren vanuit het concept van brede welvaart vraagt om het redeneren vanuit de inwoner. Dat sluit aan op het concept van maatschappelijk ondernemen: hoe draag je als onderneming bij aan de maatschappij? Welke impact zorgt voor een groter welzijn voor de maatschappij, en niet alleen voor de eigen organisatie?

Vertrouwen in publieke instituties onder druk

We zien een dalende trend in het vertrouwen van burgers in de politiek, de overheid, kennisinstellingen en de semi-publieke sector. Burgers twijfelen aan het vermogen van politici en bestuurders om de grote problemen van het moment aan te pakken. Bij een deel van deze groep is het gebrek aan vertrouwen inmiddels veranderd in een structureel wantrouwen. Deze burgers haken af of gaan zich actief verzetten tegen de overheid. Onderzoek laat zien dat deze groep de afgelopen jaren is gegroeid (Atlas Afgehaakt Nederland, 2021). Het maakt deze groep moeilijker bereikbaar, wat met name problematisch is wanneer zij baat zouden hebben bij ondersteuning vanuit de overheid.

Groeiende noodzaak voor integraal werken

Maatschappelijke opgaven worden steeds complexer. Dit vraagt van overheden om meer integraal te werken: intern tussen verschillende domeinen, extern met andere organisaties. We zien een groeiende verbinding van sociaal en ruimtelijk beleid. Een voorbeeld hiervan is het programma leefbaarheid en veiligheid, waarin met een gebiedsgerichte aanpak sociale en ruimtelijke interventies worden gecombineerd, met als doel om gebieden waar de leefbaarheid en veiligheid onder druk staat verder te brengen. Naast de verbinding tussen verschillende domeinen, zien we ook een toename in de samenwerking van overheden met partners. Overheden hebben het bedrijfsleven, het maatschappelijk middenveld en inwoners nodig om opgaven te kunnen realiseren. Dit resulteert in een toename van netwerksamenwerkingen, waarin deze partijen gezamenlijk werken aan een opgave.

Financiële druk op gemeenten door 'Ravijnjaar'

Gemeenten, de VNG en enkele politieke partijen vrezen voor een financiële ramp voor gemeenten in 2028, door velen het 'ravijnjaar' genoemd. In dat jaar zitten gemeenten namelijk tussen het oude financiële systeem, dat in 2025 afloopt, en het nieuwe systeem, dat per 2027 van kracht wordt. Consequentie van deze omslag is dat gemeenten hierdoor gezamenlijk zo'n € 3 miljard minder uit het gemeentefonds krijgen, zonder dat er taken (lijken te) verdwijnen. Dit zorgt ervoor dat de financiële druk op gemeenten enorm toeneemt. Hoewel er op onderdelen afspraken met het Rijk zijn gemaakt, blijft de financiële situatie van gemeenten onzeker.

Meer aandacht voor de regio

Als we kijken naar Tweede Kamerverkiezingen in 2023, zien we dat 'de regio' een veelgenoemd thema is. Veel politieke partijen schetsen het beeld dat de regio in de afgelopen jaren is achtergesteld en in de komende

periode meer aandacht en tijd verdient. Thema's als betere bereikbaarheid, een eerlijke verdeling van politiecapaciteit of een regionaal kiesstelsel kwamen langs. Deze ontwikkeling biedt kansen voor Waalwijk, als onderdeel van de regio.

Flinke Brabantse verstedelijkingsopgave

Met de vaststelling van het Ontwikkelperspectief Stedelijk Brabant Brabant 2040 staat Brabant aan de lat voor een duurzame verstedelijkingsopgave. Dit betekent voor de gemeente Waalwijk onder andere een groei van het aantal woningen en verdichting van de bebouwde omgeving. Voor de gemeente Waalwijk hangt de Brabantse verstedelijkingsopgave sterk samen met een mobiliteitssprong van auto naar meer OV en deelmobiliteit. Dit om de Brabantse en Waalwijkse bereikbaarheid vast te houden en te verstevigen, om zo de transitie van auto naar meer fiets en OV te kunnen maken en de verstedelijkingsopgave te kunnen realiseren.

Rijk pakt meer regie op de ruimte

Met de terugkeer van het ministerie van VROM gaf het Rijk een duidelijk signaal af: de regie op de ruimte wordt gecentraliseerd. De contourennotitie Nota Ruimte in 2023 gaf daartoe een eerste aanzet. Ook in de woningbouwafspraken tussen provincies en het Rijk werd de wens tot regie zichtbaar. Dat betekent voor provincies en gemeentes minder invloed op de inrichting van ruimtelijke ordening en volkshuisvesting. Daarnaast vraagt het om een versteviging van de samenwerking tussen Rijk, provincies en gemeentes om de Rijksambities waar te maken. Kortom, Waalwijk heeft nu meer rekening te houden met de wensen van het Rijk, de provincie én regiogemeentes als het gaat om haar keuzes in de ruimtelijke opgaven, zoals klimaatadaptatie, de energietransitie of de woningvoorraad.

Stapeling van ambities: steeds meer kiezen

Een inmiddels platgetreden, maar niet minder relevante trend is de stapeling van ambities waar lokale overheden mee te maken hebben. De veelheid aan thema's neemt op alle domeinen toe, en ook de ambities van Rijk, Provincie en lokale bestuurders blijven onverminderd hoog. Lokale overheden hebben - vaak in tegenstelling tot Rijk en Provincie - te maken met de realisatie van deze ambities in de praktijk. Vaker dan eens wordt dan duidelijk dat niet alles mogelijk is. De lokale overheid moet vaker dan voorheen kiezen tussen wat wel en wat niet kan. Simpelweg omdat mensen, middelen en ruimte niet altijd toelaten om alle ambities waar te maken.

Kansen en risico's rondom de digitale transformatie

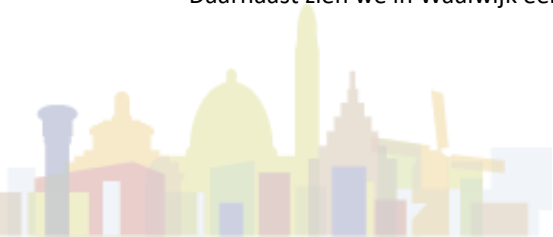
De ontwikkelingen rondom digitalisering, data en AI gaan hard. Dit brengt zowel kansen als risico's met zich mee. Zo biedt het kansen om uitvoeringskracht te vergroten en met betere oplossingen te komen voor maatschappelijke vraagstukken. Tegelijkertijd vraagt deze ontwikkeling om sterk digitaal leiderschap, oog voor ethische overwegingen en andere vaardigheden van medewerkers.

Toenemende sociaal-economische verschillen

We zien een toenemende kloof tussen mensen in Nederland die zichzelf goed redden en de groep mensen die steeds minder goed kan meekomen in onze maatschappij. We zien dat problematiek rondom financiën, gezondheid en veiligheid zich bij deze groep vaak opstapelt, waardoor de kloof met de midden- en hoogste klassen steeds groter wordt.

Demografische verschuivingen

We zien in Waalwijk relevante demografische verschuivingen. De vergrijzing in Waalwijk is hoog en neemt zoals in de rest van Nederland de komende decennia toe. Ook zien we een toename van eenpersoonshuishoudens. Daarnaast zien we in Waalwijk een toenemend aantal arbeidsmigranten, waarvan een tevens groeiend deel zich

langduriger vestigt. Deze trend lijkt voorlopig door te zetten. Ook zien we in Waalwijk een forse groep jonge mensen vertrekken om te studeren. Tegelijk zien we dat er zich in Waalwijk meer mensen tussen de 25-45 jaar vestigen dan er vertrekken. Echter is het profiel van deze groep vestigers onduidelijk en weten we niet of en welk deel van deze groep bestaat uit terugkeerders. We weten wel dat dit gaat om binnenlandse migratie.

Druk op zorg en voorzieningen

De demografische verschuivingen zorgen voor een toenemend beroep op het bestaande zorgaanbod en de voorzieningen in Waalwijk. Zo leidt het groeiend aantal arbeidsmigranten tot een druk op scholen en huisartsen, doordat deze groep hun gezin vaak meeneemt. Daar komt bij dat inwoners zorg beter weten te vinden en eerder een hulpvraag durven te stellen. Tegelijk verwacht men in Waalwijk een flinke groep zorgmijders, die vooral bestaat uit armere gepensioneerden en kwetsbare werkenden met een laag inkomen. Wanneer het lukt om deze groep in de toekomst beter te bereiken, draagt ook dit bij aan een toenemende vraag naar voorzieningen en zorg. Dit alles zorgt ervoor dat het zorgaanbod en de voorzieningen in Waalwijk onder druk staan. De vraag is in hoeverre dit in de toekomst houdbaar is.

Wens tot meer balans tussen werk- en woonstad

Waalwijk heeft de ambitie om meer balans aan te brengen tussen de werkstad en de woon- en verblijfstad. De gemeente Waalwijk zet hier op dit moment al op verschillende manieren op in. Zo wordt het Waalwijkse centrum versterkt en is de gemeente in gesprek met het Rijk en de Provincie over een Waalwijkse OV-sprong. Dit alles moet de aantrekkelijkheid van Waalwijk als verblijfsstad vergroten.

Waalwijk als logistieke hub onder druk

De Waalwijkse economie leunt voor een groot deel op haar positie als logistieke hub. Dat betekent dat deze sector ook voor veel werkgelegenheid zorgt in en om Waalwijk. Met de komst van automatisering en robotisering, staat een deel van deze werkgelegenheid in Waalwijk onder druk.

4 Strategische vraagstukken

Op basis van ons DNA en landelijke, regionale en lokale trends en ontwikkelingen die op de gemeente afkomen hebben we vier vraagstukken geïdentificeerd die richting vragen. Het zijn vraagstukken die niet direct uniek zijn en op meerdere plekken in het land spelen, maar uit de analyse blijkt dat ze juist in onze gemeente extra relevant zijn omdat ze aansluiten op kenmerken uit het lokale DNA. Geredeneerd vanuit het Waalwijkse DNA zijn ze van belang bij het schetsen van de koers in deze strategische visie

Vier strategische vraagstukken

Waalwijk als aantrekkelijke woon- en verblijfssplek:

1

Hoe kijkt Waalwijk als middelgrote stad met meerdere 'dorpse' kernen naar uitdagingen op het gebied van voorzieningen, gemeenschapszin, identiteit en sociale en veiligheidsvraagstukken?

De effecten van demografische verschuivingen:

2

Hoe wil Waalwijk omgaan met de effecten van de veranderende demografische samenstelling?

De toekomst van het ruimtelijk-economisch model:

3

Hoe kwetsbaar is het huidige economisch profiel richting de toekomst en waar zetten we op in?

Een zelfbewuste positie in de regio:

4

Hoe wil Waalwijk samenwerken en zich verhouden tot omliggende regio('s)?

In enquêtes en gesprekken met inwoners, maatschappelijke partners, onderwijsinstellingen, ondernemers en medeoverheden verkenden we de mogelijke antwoorden op deze strategische vraagstukken. Deze diepen we per strategisch vraagstuk uit, inclusief de richting die de gesprekken hebben opgeleverd.

4.1 Waalwijk als aantrekkelijke woon- en verblijfsplek

Als je de vraag stelt wat Waalwijk typeert als woon- en verblijfsplek, steekt niet één antwoord er met kop schouders bovenuit. Zoveel kernen, zoveel mensen, zoveel meningen. De gemeente Waalwijk is zoekende naar de balans in aandacht tussen de drie verschillende kernen. Het risico voor Waalwijk bestaat dat de focus te veel komt te liggen op de tegenstellingen tussen de verschillende kernen, waardoor er onevenredig veel aandacht komt voor ofwel de kleinere kernen, ofwel voor de stad Waalwijk. Terwijl deze dubbele identiteit van dorps en stads een kracht is voor Waalwijk, zit het soms ook in de weg. Dit geldt zeker voor het antwoord op de vraag: hoe blijft Waalwijk in de toekomst een aantrekkelijke woon- en verblijfplaats? Voorbeeld hiervan is het OV-vraagstuk: er wordt ingezet op een regionaal BRT-netwerk (Bus Rapid Transit), waarbij de verbinding met de omliggende steden wordt versterkt. Hierbij ontstaan er in Waalwijk een beperkt aantal mobiliteitshubs. Vanuit een beperkt aantal plekken binnen de gemeente zal de OV-bereikbaarheid richting de omliggende steden daarmee verbeteren. Maar er is ook behoefte aan sterkere OV-verbindingen met de dorpse kernen in de regio. Het BRT-netwerk zorgt hier maar in beperkte mate voor. De dorpse en stedelijke wensen komen hierin moeilijk samen. In beide gevallen kun je beargumenteren dat het bijdraagt aan Waalwijk als prettige woon- en verblijfplaats.

Waarom vraagt dit om een strategische keuze?

Voor middelgrote steden is de verschraling van voorzieningen één van de grootste bedreigingen. Hoe minder voorzieningen, hoe minder prettig mensen wonen en verblijven. Niet alleen voor de inwoners van de stad zelf,

maar ook voor inwoners van omliggende (kleinere) kernen. De kans op krimp neemt in dat geval toe. Waalwijk heeft een groei- en verstedelijkingsambitie. Ook wordt er stevig nagedacht over welke voorzieningen behouden moeten blijven om het een prettige woon- en verblijfsplek te maken. De Waalwijkse uitdaging is om binnen de verstedelijkingsopgave oog te houden voor haar dubbele identiteit van stads én dorps, en de kracht die uitgaat vanuit de drie verschillende kernen. Keuzes die helpen bij de groeiopgave zullen in sommige gevallen niet bijdragen aan het behoud van die kracht, en andersom. De uitdaging is om hier expliciet richting aan te geven, zodat dit Waalwijk niet overkomt.

Waar en waarom wil je ruimtelijke kwaliteit en voorzieningen toevoegen of juist afschalen? Wat betekent het voor de realisatie van je beleidsdoelstellingen als de gemeente zich ontwikkelt naar meer centralistisch en stads, en wat als ze zich meer als decentraal en dorps identificeert? Het beter integreren van de stadse en dorpse voordelen is een kans voor Waalwijk om niet alleen de lusten te versterken, maar ook de lasten beter te kunnen dragen.

Welke richting willen we op?

De gesprekken met inwoners en partnerorganisaties bevestigden dat er grote verschillen bestaan en worden ervaren tussen Waalwijk, Waspik en Sprang-Capelle. Voor het versterken van Waalwijk als een gemeente met unieke kernen moeten we dit niet zien als probleem, maar juist als kracht: iedere kern heeft iets anders te bieden en is op een andere manier van invloed op de kwaliteit van leven van onze inwoners. Waar deze kwaliteit van leven door wordt bepaald, kan breed zijn en dus per kern verschillen: zo kun je in Waalwijk naar het theater of een museum, en in Waspik of Sprang-Capelle woon je in een rustige en groene omgeving met een actief verengingsleven. Basisvoorzieningen moeten voor iedereen op loopafstand zijn, maar voor andere voorzieningen zouden we vooral moeten kijken naar waar kansen liggen om de aantrekkelijkheid van onze gemeente te vergroten. Daarbij moeten we ook over de gemeentegrens heen kijken. Bijvoorbeeld het benutten van de sterke sociale cohesie in Waspik en Sprang-Capelle door inwoners en gemeenschappen te faciliteren in het zelf organiseren van voorzieningen, evenementen en ontmoeting. Of door in Waalwijk coalities te smeden met verschillende leisurepartijen, om samen te werken aan plannen om het stadscentrum aantrekkelijker te maken voor onze inwoners én mensen van buitenaf en samen te investeren in 'verblijfsblijheid'. Of door te zorgen voor een goede verbinding met voorzieningen in de omliggende gemeenten. Uiteindelijk moet dit de 'kleefkracht' van de kernen vergroten waardoor alle kernen ook voor jongeren en jonge gezinnen aantrekkelijk blijven en de verschillende kernen een aantrekkelijke woon- en verblijfsplek blijven. Door te blijven investeren in onderwijs en cultuur verleiden we jongeren en jonge gezinnen die zijn vertrokken om terug te komen naar Waalwijk: Waalwijk als Comeback City.

4.2 De effecten van demografische verschuivingen

We zien in Waalwijk veel demografische verschuivingen, zoals vergrijzing, ontgroening en grotere diversiteit (o.a. vanwege het toenemende aandeel internationale medewerkers). Dit kan gevolgen hebben voor de sociale cohesie in onze gemeente. Eén van de belangrijke gevolgen van de demografische verschuivingen in Waalwijk is dat dit kan leiden tot een verzwakking van het gemeenschappelijk bindweefsel met een risico op toenemende druk op de voorzieningen en het zorgaanbod in Waalwijk. Deze ontwikkeling vraagt om aandacht voor de toekomst.

We zien in Waalwijk dat een veelheid aan inwoners verbonden is aan verenigingen en initiatieven; grote en kleine bedrijven zetten zich in voor de gemeenschap, net als religieuze instellingen. Dit vormt een gemeenschap die is opgebouwd uit diverse krachtige netwerken. De samenwerking tussen deze netwerken zijn op dit moment nog onvoldoende stevig om deze kracht richting de toekomst goed te benutten. De hulp die er is, is vaak in eilandjes georganiseerd. Organisaties weten elkaar moeilijk te vinden en hebben weinig beeld bij wat de ander doet. Bovendien zijn de bestaande gemeenschappen vaak naar binnen gericht en vormt ieder netwerk vooral een vangnet voor mensen uit de eigen gemeenschap. Val je daarbuiten, dan kun je tussen wal en schip

belanden. De brug slaan om hulp te bieden aan verschillende groepen, lukt onvoldoende. Hierdoor kunnen Waalwijkers die moeilijk toegang krijgen tot bestaande netwerken, nu minder profiteren van die kracht.

Waarom vraagt dit om een strategische keuze?

Waalwijk heeft richting de toekomst een opgave als het gaat om het versterken van de sociale cohesie in de samenleving en in het verlengde daarvan preventie van problemen. Wanneer de geschetste demografische ontwikkelingen doorzetten en tegelijkertijd de cohesie afneemt, kunnen de bestaande netwerken minder sterk worden. Dit vergroot de kans op een toename van het aantal mensen dat minder goed mee kan doen. Om te voorkomen dat dit Waalwijk boven de pet groeit, zal de gemeente een beweging moeten gaan maken. Gericht op verbinden van verschillende gemeenschappen, groepen en mensen. Zodat iedereen gezien wordt en mee kan doen. Elkaar leren kennen, uitwisseling en krachten benutten. Dit vergroot de kwaliteit van leven maar maakt de gemeenschap als geheel ook sterker. Ook is de beweging gericht op preventie en het vroegtijdig signaleren van problematiek door scholen, sportclubs, scoutinggroepen etc. De kerngedachte achter deze verschuiving is dat door het vroegtijdig aanpakken van problemen met laagdrempelige hulp, zwaardere en duurdere zorgtrajecten voorkomen kunnen worden. Dat is in lijn met het landelijk beleid. Dit vraagt een lange termijnvisie en uitvoering, waar ambtelijk en bestuurlijk consistentie op nodig is. Immers, de essentie van preventie is het voorkomen van problemen in de toekomst en bevindt zich daarmee op de lange termijn.

Welke richting willen we op?

Waalwijk kan niet alle problemen oplossen. Daarom moeten er gericht keuzes gemaakt worden om te zorgen dat het maatschappelijke vangnet stevig is en moet voorkomen worden dat de cohesie afneemt en de kans op problematiek bij meerdere mensen groeit. De gemeente leunt daarbij nu al op een aantal stevige netwerken. Deze netwerken zijn verschillend en voegen daarmee op hun eigen manier waarde toe aan onze gemeente. Tegelijkertijd zien we dat deze netwerken nu vooral krachtig zijn binnen hun 'bubbel'. Het netwerk van de verschillende kerken is an sich bijvoorbeeld sterk, maar tussen de verschillende netwerken van de verschillende kerken is de verbinding minder sterk. Wanneer het lukt om deze bubbels te verbinden en de krachten te bundelen, heeft Waalwijk een stevig fundament voor meer sociale cohesie en hulp aan kwetsbare groepen in de samenleving. Wanneer de verschillende netwerken elkaar beter weten te vinden, zonder daarvoor afhankelijk te zijn van de gemeente als tussenpersoon, wordt het geheel sterker.

We willen de sprong maken om netwerken binnen onze gemeente te verstevigen door te bouwen aan ecosystemen: vitale gemeenschappen die indien nodig een vangnet vormen voor iedereen. Waarbij de gemeente haar inwoners, bestaande netwerken en organisaties meer met elkaar in verbinding brengt. Zónder daarbij de eigenheid van netwerken te verliezen. De gemeente kan actiever sturen op deze verbinding, zowel door dit zelf te faciliteren, als door de opdrachten aan haar partners hierop te richten. Bijvoorbeeld door initiatieven vanuit sportclubs te koppelen aan welzijnsorganisaties en ondernemers of de kansen te benutten van meer nabijheid tussen zorg- en onderwijsinstellingen. Daarbij staat de bijdrage aan het ecosysteem centraal: samen draagt iedereen een steentje bij aan een stabiele en veilige omgeving. Hiermee vergroten we de kwaliteit van leven voor ál onze inwoners. We verwachten dat daardoor de maatschappelijke betrokkenheid van inwoners groeit.

4.3 De toekomst van het ruimtelijk-economisch model

Ondernemerschap heeft gezorgd voor een florerende economie in Waalwijk. Van oudsher zijn we een maakstad die zich steeds heeft weten te vernieuwen. Zo is in de loop van de jaren het belang van de traditionele schoen- en leerindustrie kleiner geworden en heeft Waalwijk een andere weg gevonden. Het economische profiel van de gemeente is hiermee verschoven, maar drijft nog steeds op lokaal ondernemerschap met een belangrijke positie voor familiebedrijven. De binding van lokaal ondernemerschap en familiebedrijven met de gemeenschap dient als voorbeeld voor grote bedrijven.

Uit de economische verkenning komt naar voren dat logistiek nu zowel een groeiende als een grote sector is. Er is een verschuiving zichtbaar in het economische profiel, waarbij de mid-tech (maak)industrie meer in de spotlights staat. Ook de vrijetijdssector groeit en heeft potentie. Waar een deel van de logistieke bedrijven van nature meer (inter)nationaal georiënteerd zijn, biedt de (lokale) bedrijvigheid in de maakindustrie, met name High Tech Systemen en Materialen (HTSM), en de vrijetijdseconomie kansen wanneer deze zich verbindt aan lokale belangen. Waalwijk heeft een aantal sterke, lokaal gebonden ondernemers. Waalwijk zou aan kracht winnen door deze ondernemers en ondernemerschap beter en structureel te verbinden aan de ontwikkeling van de gemeenschap.

Waarom vraagt dit een strategische keuze?

Het ruimtelijk-economische model lijkt in de huidige vorm op termijn niet houdbaar: op de lange termijn is de ruimte op, het verkeers- en energienetwerk knelt en de arbeidskrachten zijn schaars. Het vraagt om een integrale afweging. Waalwijk is zich ervan bewust dat er een toekomstbestendig model nodig is. Er ligt ook een opgave om het aanbod en de vraag naar arbeidskrachten op een volhoudbare manier in balans met elkaar te houden. Draagvlak voor de groei van het aantal internationale medewerkers is beperkt en dit vraagt extra investeringen in sociale cohesie. Daarnaast is er ook behoefte aan meer hoogopgeleid personeel.

Welke richting willen we op?

Economie en gezondheid, leefbaarheid en bloeiende gemeenschappen staan niet los van elkaar. Waalwijk wil daarom bewegen naar een ruimtelijk-economisch model waarin deze belangen meer in balans zijn en breder expliciet worden afgewogen.

Concreet zou dit moeten opleveren dat het succes van Waalwijk meer ten goede komt aan de gemeenschap en wat zij belangrijk vindt. Daarbij benutten we de grote economische diversiteit – zowel in ondernemers als in economische sectoren – door steeds te kijken hoe toegevoegde waarde er in praktijk uit zou kunnen zien. In het gesprek over de beweging richting een ander ruimtelijk-economisch model komt de vraag naar de rol van de gemeente binnen een dergelijke transitie steeds naar boven. Om dat te bereiken wil je de juiste bedrijven op de juiste plek. We kunnen hier door middel van ruimtelijke ordening het verschil in maken en schuifruimte creëren. Hierdoor krijgen bedrijven de ruimte om te groeien en te innoveren.

Wanneer je hierbij inzet op bedrijven die bijdragen aan meerwaarde voor de gemeenschap, snijdt het mes aan twee kanten. Daarbij gaat het minder over in welke sector deze bedrijven zitten dan over wat ze betekenen voor- en bijdragen aan de lokale gemeenschap. Denk aan bedrijven die een bijdrage kunnen leveren aan de uitdagingen op het gebied van bereikbaarheid en duurzame mobiliteit, en die bijdragen aan het versterken van de zogenaamde 'kleefkracht' van Waalwijk (talent/onderwijs, wonen en aantrekkelijk verblijfsklimaat). Ondernemers leveren zo ook een belangrijke bijdragen aan het vergroten van de 'verblijfsblijheid'.

Duurzaamheidsinspanningen zijn daarbij vanzelfsprekend voor ons. We willen dit bereiken door actiever te sturen op maatschappelijke meerwaarde. Een van de manieren waarop we dit doen is bijvoorbeeld door ondernemers bij het selectieproces voor gronduitgifte daarop te toetsen.

4.4 Een zelfbewuste positie in de regio

Waalwijk is primair gericht op Regio Hart van Brabant. Binnen dit samenwerkingsverband hebben we verschillende regionale opgaven (onderwijs, zorg, klimaat & energie, infrastructuur, economie) vormgegeven. Waalwijk heeft hierin verschillende posities. Maar naast deze formele bestuurlijke samenwerking wordt er ook in diverse andere netwerken samen opgetrokken. Dat is ook niet gek, wat er is namelijk verschil in op welk schaalniveau de samenwerking het meest relevant is in de regionale samenwerking en welk samenwerkingsverband daarmee de meeste toegevoegde waarde heeft. Zo is de Langstraat bijvoorbeeld interessant voor samenwerking op het gebied van toerisme, specifiek taken binnen het sociaal domein en

erfgoed. De verbinding met Tilburg is belangrijk voor sociale voorzieningen en economie. Maar ook de voorzieningen in 's-Hertogenbosch spelen een belangrijke rol in de leefwereld van inwoners en ondernemers. De SRBT is interessant voor op het strategisch niveau gezamenlijk maken van ruimtelijke keuzes, zoals woningbouw, werklocaties, natuurversterking en verbeteren van infrastructuur (o.a. energie) en OV.

Daarnaast is Waalwijk bijzonder omdat het een belangrijke werkplek is voor mensen uit Waalwijk én voor mensen uit de regio. De gemeente kent een positief pendelsaldo wat betekent dat er dagelijks meer mensen naar Waalwijk komen om te werken dan dat er Waalwijkers vertrekken om elders te werken. Een groot deel van de inkomende pendel wordt ingevuld door werknemers uit omliggende gemeenten, vooral uit Tilburg en andere buurgemeenten binnen de Langstraat. Tegelijkertijd trekken Waalwijkers zelf naar grotere steden, zoals Tilburg, 's-Hertogenbosch en Breda, om daar te werken. Qua werk is het dus ook sterk verweven met de omliggende steden. Maar ook op het gebied van onderwijs en mobiliteit. Waalwijk is daarmee sterk verbonden met de rest van de regio.

Waarom vraagt dit een strategische keuze?

Er leven verschillende beelden bij de positie en de eigen rol van de gemeente Waalwijk in de regio. Daaruit voortvloeiend wordt er ook anders gekeken naar het nut en de noodzaak van regionale samenwerking. Of Waalwijk alles zelf kan én moet doen en daarmee eigen regie houdt, is afhankelijk van de ambities die Waalwijk wil realiseren en in hoeverre ze daar anderen voor nodig heeft. Deze Waalwijkse zoektocht naar de juiste positie in de regio wordt herkend, ook buiten de gemeentegrenzen. Om in de regio slim om te gaan met inzet én met profilering, is het van belang om strategische keuzes te maken aan welke tafel Waalwijk een plek inneemt. Geografische verbinding is hiervoor slechts één onderdeel van de afweging. De vraag is in hoeverre Waalwijk op haar schaal in staat is om de eigen regie te voeren. Op welke onderdelen is de gemeente afhankelijk van samenwerking met anderen in de regio?

Welke richting willen we op?

Juist vanwege haar geografische ligging kan de gemeente toewerken naar een sleutelpositie als partner in de regio. Om dat te kunnen doen is er behoefte – zowel vanuit Waalwijk zelf als vanuit de regio – aan een zelfbewust verhaal over Waalwijk. Dat verhaal moet gaan over wat ons in de regio uniek maakt, wat we daarmee toevoegen en wat dat betekent voor onze verhouding ten opzichte van de regio. Want samenwerking moet functioneel zijn en nooit een doel op zich. Hiermee wordt voorkomen dat Waalwijk ondersneeuwt of verstrikt raakt in een wirwar aan regiosamenwerkingen.

Waalwijk kan haar netwerkpositie versterken wanneer helder is welke samenwerking wat moet opleveren én de samenwerkingen in samenhang worden vormgegeven. Ons startpunt is daarbij altijd de brede kijk naar kwaliteit van leven van onze inwoners. We zetten in op Waalwijk als centrumgemeente voor de Langstraat dat in het Brabants mozaïek de verbinding vormt tussen de grotere steden Tilburg, 's-Hertogenbosch en omliggende gemeenten. Vanuit daar kijken we scherp naar wat onze doelstellingen zijn en welke samenwerkingen daar logischerwijs het meest aan bijdragen. Voorbeelden van thema's waarbij het opzoeken van samenwerking voor de hand liggend én noodzakelijk is: mobiliteit, een sterke economie, de energietransitie en onderwijs. Op deze onderwerpen is samen optrekken met omliggende gemeenten de route om stappen te zetten.

Richting 2050 zullen we ook nadrukkelijk de vraag stellen welke bestuurlijke schaal en arrangementen noodzakelijk zijn om onze inwoners en ondernemers het beste van dienst te zijn.

5 Brug naar de toekomst

Het 'Verhaal van Waalwijk' gaat over het benutten van de Waalwijkse kracht: het verbinden van onze aanpakkersmentaliteit, netwerken en mensen met onze gezamenlijke opgaven. We hebben daar een ideale schaal voor. En beschikken over de mix van de juiste mentaliteit, vernieuwingsdrang en schaal om dit te kunnen gaan verbinden!

Bij verschillende opgaven is er sprake van een kloof. Onderzoek van BrabantKennis laat zien dat er meer ongelijkheid is in onze provincie, met mensen die in hun eigen bubbels leven. Er is ongelijkheid in de mate waarin mensen beschikken over financieel, cultureel, sociaal en institutioneel kapitaal. En dat dit zorgt voor scherpe scheidslijnen tussen verschillende groepen in onze samenleving. Soms zien we dat een dergelijke scheidslijn een oplossing bemoeilijkt. Hoe groot, of diep, de kloof is die we hebben te overbruggen verschilt. Het publieke debat wordt steeds scherper en mensen begrijpen elkaar minder goed. Daar komt bij dat volgens 'De Atlas van Afgehaakt Nederland' sommige groepen mensen zich buitengesloten voelen en minder vertrouwen hebben in de overheid en de politiek. Deze ontwikkelingen hangen samen en versterken elkaar. Spanningen en ongelijkheid kunnen daardoor toenemen. Om deze spanningen weg te nemen, hebben we de overheid en de democratie te vernieuwen door meer mensen te betrekken. En samen te werken aan een inclusieve en veerkrachtige democratische gemeenschap. Daarin verbinden we ook ondernemers, kennisinstellingen en maatschappelijke partners met elkaar. Op die manier overbruggen we scheidslijnen en verbinden we de bubbels.

Wij geloven dat onze belangrijkste opgave voor de komende jaren is om bruggen te bouwen. Om deze kloven te overbruggen, om mensen in onze gemeenschap met elkaar te verbinden, maar ook onze kernen met elkaar, en onze gemeente met omliggende steden en regio's. Omdat we geloven in verbondenheid, samen leven en samenleven. We geloven dat je samen verder komt dan alleen. We vormen een brug tussen Holland en Brabant, tussen Tilburg en 's-Hertogenbosch, tussen de Langstraat en Hart van Brabant, zand en klei en verschillende religies. In aansluiting op de kathedralenmetafoor van Kim Putters²: in Waalwijk zijn we 'bruggenbouwers'.

Bruggen bouwen past bij de gemeente Waalwijk en haar inwoners. Omdat we goede vernieuwers en makers zijn. En we durven ook bruggen te bouwen terwijl we de overkant nog niet zien als ondernemende gemeente die niet bang is om te pionieren. De kern van onze visie is dat iedereen meetelt en iedereen mee kan doen. Blijf niet aan de overkant staan, maar steek de brug over en doe mee. Bruggen bouwen doe je samen: niet alleen om goede bruggen te maken, maar ook zodat je bruggen maakt die echt gebruikt gaan worden. We zijn daarmee verbindend, richten ons op de lange termijn en op de bredere regio's waar we deel van uit maken.

Daarbij komen een aantal rode draden iedere keer terug. Wat in de verkenning van de strategische vraagstukken en de gesprekken hierover met inwoners en partners sterk naar voren kwam, is de grote onderlinge samenhang tussen de vier strategische vraagstukken en de antwoorden hierop. In het verkennen van de denkrichting van het ene vraagstuk raakten we telkens aan andere vraagstukken en andersom. Hierbij kwam het belang van economie, mobiliteit en onderwijs in alle vier de strategische vraagstukken consequent naar voren, net als de behoefte aan een verbindend verhaal. Daarom kiezen we er in deze koers niet voor dit te doen langs thematische lijnen, maar voor drie integrale, strategische lijnen. Langs deze lijnen willen we bouwen aan de toekomst.

² <https://www.ser.nl/nl/actueel/toespraken/kathedralenspeech>

6 Drie strategische lijnen

Bruggen bouwen vraagt om analyse en visie (wat gaan we verbinden?), kennis (hoe maken we hier een goede brug?) en samenwerking (met wie maken we een brug?). Richting de toekomst zien we drie strategische lijnen om de kracht van Waspik, Sprang-Capelle en Waalwijk te benutten:

Drie strategische lijnen

1 Sturen op brede welvaart

Bijdragen aan de gemeenschap komt centraal te staan in alles wat we doen en de keuzes die we maken. Dat doen we voor én met de gemeenschap. Bijvoorbeeld door samenwerking tussen het onderwijs, het bedrijfsleven en de gemeente.

2 Bouwen aan een verbonden samenleving

Binnen de gemeente Waalwijk bestaan hechte gemeenschappen. Die zetten we (nog meer) in hun kracht, door ecosystemen als de basis te nemen in alles wat we doen. Onder andere door inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners en gemeenschappen meer met elkaar te verbinden.

3 Benutten van de kracht van verscheidenheid

De gemeente Waalwijk is divers. Als gemeente hebben we zicht op deze diversiteit en benutten deze door in keuzes te differentiëren. Bijvoorbeeld tussen gebieden, gemeenschappen en doelgroepen. Daarbij geven we ruimte aan initiatief vanuit de gemeenschap.

Onderstaand werken we de strategische lijnen verder uit en schetsen we per lijn een streefbeeld voor 2050.

6.1 Sturen op brede welvaart

De kwaliteit van leven van onze inwoners staat centraal in alles wat we doen. In 2050 is de kwaliteit van leven voor alle Waalwijkers verbeterd. Het succesverhaal van de gemeente Waalwijk is een succesverhaal waarvan iedereen profiteert. De kwaliteit van leven in de kernen groeit en de focus op brede welvaart zorgt onder andere voor een gevoel van welbevinden, betekenisvolle contacten en gezondheid.

Door brede welvaart als uitgangspunt te nemen, nemen we een breder scala aan overwegingen mee in onze keuzes dan alleen economische groei. We houden bij het maken van keuzes rekening met de consequenties van onze keuzes op de volgende manieren:

- **Door oog te houden voor balans tussen de impact op verschillende dimensies**
We richten ons niet op één dimensie (zoals winst of efficiëntie), maar streven naar een evenwichtige benadering. Onze keuzes voor het één mogen niet ten koste gaan van andere belangrijke waarden.

- **Door niet alleen te kijken naar de impact op nu, maar ook naar de impact op later**
We kiezen niet voor opties die alleen voordelig zijn op de korte termijn, maar kiezen voor de opties die ook op de lange termijn voordelig zijn, zowel voor onze inwoners als onze planeet.
- **Door niet alleen te kijken naar de impact hier, maar ook naar de impact elders**
We hebben aandacht voor het perspectief van andere gemeenten in de regio. Hun belang nemen we mee in de keuzes die we maken.

Bijdragen aan de kwaliteit van leven in onze gemeenschap komt centraal te staan in alles wat we doen en de keuzes die we maken. Dat betekent dat iedereen meedeelt én meedoet in het succes van Waalwijk. Dat doen we voor én met de gemeenschap.

De komende jaren zullen we bij het maken van afwegingen uitgaan van Brede Welvaart en daarmee bijvoorbeeld aandacht hebben voor de thema's als nieuwe economie, (ervaren) gezondheid, sociale samenhang, milieu en biodiversiteit en mobiliteit.

Hoe ziet dit er in praktijk uit? Denk bijvoorbeeld aan:

- **Het bouwen van woningen met oog voor kwaliteit van leven van inwoners**
Ook in Waalwijk hebben we een woningbouwopgave. Als we brede welvaart als uitgangspunt nemen, kijken we bij het bouwen van woningen niet alleen naar aantallen, maar vooral naar de invloed van deze woningen op de kwaliteit van leven van onze inwoners. Denk bijvoorbeeld aan de invloed van wonen in een wijk met voldoende ruimte voor groen en ontmoeting.
- **Het verdelen van de lusten van onze economie**
We hebben een grote groep aan succesvolle ondernemers in Waalwijk. Vanuit de brede welvaartsgedachte zorgen we ervoor dat deze ondernemers meer betrokken raken en bijdragen aan onze gemeenschap. Dat doen we door te kijken naar de maatschappelijke impact die bedrijven kunnen leveren en door hen te betrekken bij strategische keuzes, door samen te werken aan onderwijs en bereikbaarheid. Een voorbeeld van hoe we hier nu al aan werken is de voorwaarde die we hieraan stellen bij de gronduitgifte aan ondernemers.
- **Investeren in preventie samen met maatschappelijke partners**
De druk op de zorg en onze sociale voorzieningen neemt toe, nu en in de toekomst. Daarom zetten we in op preventie en het vroegtijdig signaleren van problematiek door scholen, sportclubs, scoutinggroepen etc. We investeren in preventie, het vroegtijdig aanpakken van problemen, en in het maatschappelijk veld. Zo kunnen we in de toekomst ondersteuning bieden aan de mensen die dat nodig hebben en daarmee de kwaliteit van leven van alle inwoners borgen.
- **We zetten in op betere bereikbaarheid met openbaar vervoer**
Een veelgenoemd punt dat van invloed is op de kwaliteit van leven in de gemeente Waalwijk is de gebrekkige verbindingen met het openbaar vervoer. Door hierop in te zetten creëren we niet alleen meerwaarde voor onze eigen gemeente, maar ook voor de regio: bijvoorbeeld voor studenten uit omliggende dorpen of steden die stage willen lopen bij onze ondernemers.

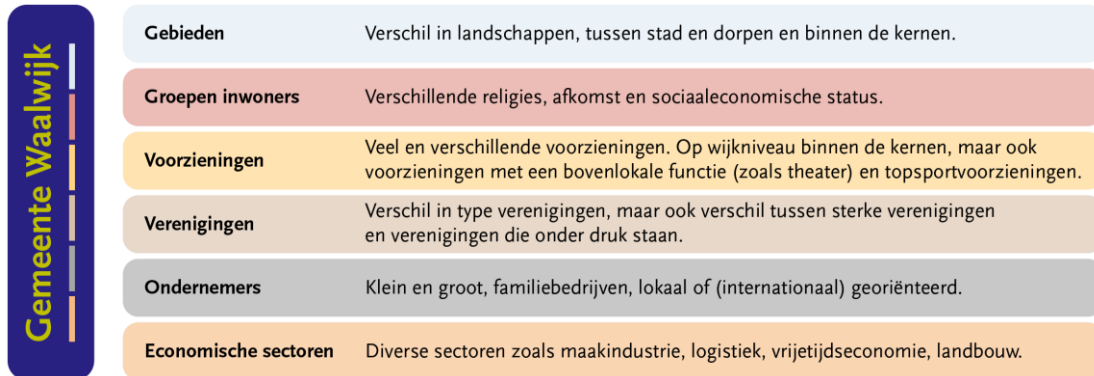
6.2 Het benutten van de kracht van verscheidenheid

De gemeente Waalwijk is divers. Deze diversiteit zien we terug in onze kernen, verenigingen en ondernemers. In 2050 zijn de verschillende kwaliteiten van de leefomgeving versterkt. We zien deze verscheidenheid als kracht.

Er is plek voor rust en ruimte én voor stedelijkheid, voor meer groen én voor meer mobiliteit en voor het dorpsse én voor het stadse.

Iedereen in Waalwijk draagt op een eigen manier bij aan onze gemeente. Dat willen we koesteren en versterken.

Gebieden	Vershil in landschappen, tussen stad en dorpen en binnen de kernen.
Groepen inwoners	Verschillende religies, afkomst en sociaaleconomische status.
Voorzieningen	Veel en verschillende voorzieningen. Op wijkniveau binnen de kernen, maar ook voorzieningen met een bovenlokale functie (zoals theater) en topsportvoorzieningen.
Verenigingen	Vershil in type verenigingen, maar ook verschil tussen sterke verenigingen en verenigingen die onder druk staan.
Ondernemers	Klein en groot, familiebedrijven, lokaal of (internationaal) georiënteerd.
Economische sectoren	Diverse sectoren zoals maakindustrie, logistiek, vrijetijdseconomie, landbouw.

Dat doen we op de volgende manieren:

- **Door in onze keuzes te differentiëren**
Dat betekent dat we geen 'one-size-fits-all'-keuzes maken, maar gericht keuzes maken op basis van wat nodig is. Daarmee sluiten we beter aan bij de verschillende gebieden, gemeenschappen of sectoren. Echt differentiëren gaat over keuzes maken: niet alleen iets extra's doen daar waar het nodig is, maar ook minder of andere dingen doen daar waar het kan. Daarbij behouden we altijd voor iedereen een basisniveau van dienstverlening.
- **Door ruimte te geven aan initiatief vanuit de gemeenschap**
Een grote kracht die de verscheidenheid aan inwoners en gemeenschappen ons oplevert is een sterke sociale cohesie. Deze willen we behouden, dus geven we ruimte aan initiatief vanuit de gemeenschap. Dat betekent soms het letterlijk bieden van ruimte – bijvoorbeeld voor een buurthuis – maar ook het verlagen van de drempels die initiatieven kunnen ervaren. Ook het werken met een burgerbegroting draagt hier aan bij.
- **Door preciezer te zijn in onze analyses en interventies**
Om aan te kunnen sluiten bij de verschillende gebieden, doelgroepen en gemeenschappen is allereerst inzicht nodig in de verschillen. Daarom zetten we in op het opbouwen van gebiedskennis en gaan we meer datagedreven werken. Zo kunnen we problematiek en behoeften scherper in beeld brengen en onze interventies gericht inzetten.

Hoe ziet dit er in praktijk uit? Denk bijvoorbeeld aan:

- **Differentiëren in voorzieningen**
We differentiëren in onze voorzieningen tussen en binnen onze kernen. Zo zetten we in Waalwijk in op het behoud van stedelijke voorzieningen, zoals het theater, het Schoenenkwartier en verschillende horecagelegenheden. In Waspik en Sprang-Capelle daarentegen zorgen we voor voldoende ruimte voor ontmoeting voor de hechte gemeenschappen en het onderhoud en goed bereikbaar houden van de groenvoorzieningen.

- **Passende subsidie-eisen voor bewonersinitiatieven**

Een voorbeeld van hoe we ruimte geven aan bewonersinitiatieven is dat we in onze subsidie-eisen aansluiten op de organisatiegraad van het initiatief. Wanneer de aanvraag van subsidies tijdsintensief en ingewikkeld is, vormt dit een grote drempel voor bewonersinitiatieven. We stellen dus passende subsidie-eisen, zodat deze initiatieven tot hun recht kunnen komen. Daarnaast richten we ons op de meerwaarde van initiatieven en minder op resultaten middels impactgericht subsidiëren.

- **Onze jongeren beter in beeld**

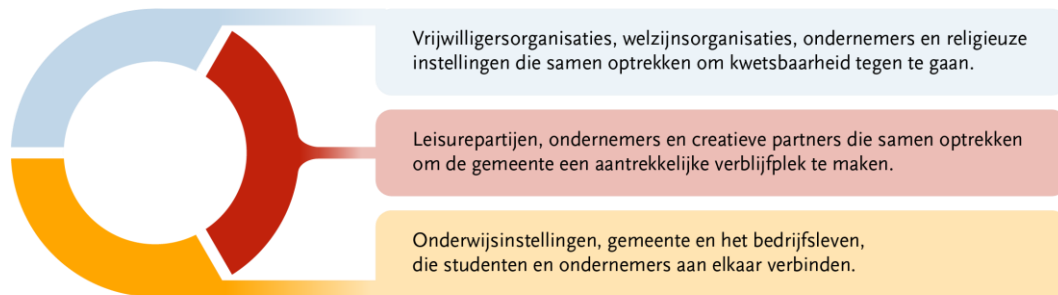
Binnen onze gemeente spreken we vaak over de 'jongeren' in Waalwijk en hun behoeften. Maar ook onze 'jongeren' zijn niet allemaal hetzelfde en hebben niet allemaal dezelfde behoeften. We zetten in op het beter in beeld krijgen van deze groep Waalwijkers: wie zijn dit en wat zijn hun behoeften? Om daar vervolgens gericht op in te kunnen spelen.

6.3 Bouwen aan een verbonden samenleving

De gemeente Waalwijk heeft een sterk gemeenschapsgevoel en diverse hechte gemeenschappen. In 2050 zorgen vitale netwerken en sterke gemeenschappen binnen de kernen en wijken voor een stabiele en veilige basis voor inwoners om op te groeien, door te groeien en prettig oud te worden. Mensen ervaren betekenisvolle contacten en de kracht van samen.

De diverse lokale netwerken – en de spelers daarin – zijn onvoldoende verbonden. Vanuit een aantal ontwikkelingen (vergrijzing, ontgroening, toename diversiteit) is investeren in sociale cohesie een opgave. Daarom zetten we in op het bouwen aan ecosystemen rondom opgaven, sectoren, groepen, thema's of gebieden.

Voorbeelden ecosystemen

Dit doen we op de volgende manieren:

- **Door meer verbinding tussen partijen te creëren**

We zien dat de wil om samen op te trekken bij onze inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners en eigen collega's groot is. Toch gebeurt dit nog niet altijd. We zetten daarom in op meer verbinding tussen de verschillende partijen in onze gemeente. Door elkaar te leren kennen en regelmatig tegen te komen, maken we het makkelijker om slimme koppelkansen te benutten.

- **Door te sturen op onderlinge verbinding**

Maatschappelijke partijen geven aan graag mee te willen bouwen aan de ecosystemen binnen onze gemeente. Tegelijkertijd is onze sturing daar niet op ingericht, wat er in praktijk voor zorgt dat hier

onvoldoende ruimte voor overblijft. We verbreden het primaire doel en sturen niet alleen op output, maar vooral op impact. Daarmee creëren we ruimte om nieuwe verbindingen te leggen en stimuleren we dat iedereen redeneert vanuit het bredere ecosysteem.

- **Door een sterkere organisatie van ecosystemen te stimuleren**

We zien dat de organisatiegraad van bijvoorbeeld vrijwilligersorganisaties, sportclubs of ondernemersverenigingen sterk uiteenloopt. Dat creëert in veel gevallen een sterke afhankelijkheid van een beperkt aantal sleutelfiguren of van de gemeente.

Hoe ziet dit er in de praktijk uit? Denk bijvoorbeeld aan:

- **Thematische gesprekstafels**

We organiseren thematische gesprekstafels, waar we relevante stakeholders op een bepaald thema samenbrengen. Dit hebben we eerder gedaan in de vorm van 'klimaattafels', waarbij we met alle betrokkenen van het zonnepark bijeen zijn gekomen. Of het netwerkdiner in het kader van het herdenkingsjaar slavernijverleden. Ook de thematische gesprekken die hebben geleid tot deze koers zijn hier een voorbeeld van. De meerwaarde van dit soort gesprekken wordt niet alleen door onszelf erkend, maar ook door andere betrokkenen benadrukt.

- **Bredere insteek prestatieafspraken voor verenigingen**

We stellen bij verenigingen budget beschikbaar voor het maken van (nieuwe) verbindingen met andere organisaties en/of inwoners. Denk daarbij bijvoorbeeld aan onze honkbalvereniging die een dag organiseert voor het nabijgelegen ouderencentrum. We laten het initiatief voor de invulling van dit budget bij de vereniging zelf, maar faciliteren hen waar nodig en mogelijk.

6.4 Samenhang van de drie strategische lijnen

De drie strategische lijnen staan niet op zichzelf, maar hangen met elkaar samen en versterken elkaar. Onderstaand lichten we een aantal voorbeelden van deze samenhang toe.

Het benutten van de kracht van verscheidenheid en het bouwen van ecosystemen

Wanneer we differentiëren in ons beleid en onze interventies om aan te sluiten bij de verschillende gemeenschappen in Waalwijk, zijn we beter in staat om bestaande ecosystemen te faciliteren en verder uit te bouwen. En andersom: als we sterke en diverse ecosystemen bouwen, kunnen we ieders kracht daarin een plek geven en benutten.

Het bouwen van ecosystemen en sturen op brede welvaart

Wanneer ondernemers meer onderdeel worden van onze ecosystemen met bijvoorbeeld onderwijsinstellingen of maatschappelijke organisaties, leveren ze – in lijn met de brede welvaartsgedachte – ook een grotere bijdrage aan de lokale gemeenschap. Andersom gesteld: wanneer we sturen op het leveren van een zo groot mogelijke maatschappelijke bijdrage door ondernemers, stimuleren we daarmee dat zij een grotere rol innemen in onze ecosystemen.

Sturen op brede welvaart en het benutten van de kracht van verscheidenheid

Vanuit brede welvaart nemen we de kwaliteit van leven van onze inwoners als uitgangspunt. Wat deze kwaliteit voor inwoners kenmerkt, is natuurlijk heel persoonlijk. Door te differentiëren in onze keuzes zijn we beter in staat om aan te sluiten bij de verschillende behoeften en verhogen we daarmee gericht de kwaliteit van leven van onze inwoners. Andersom draagt brede welvaart, waarbij we meervoudig naar opgaven kijken, bij aan het bouwen van ecosystemen doordat het zicht geeft op wie er allemaal een bijdrage zou kunnen leveren aan de opgave.

7 De rol van de gemeente

Bovenstaande strategische lijnen realiseren vraagt iets van onze inwoners, maatschappelijke partners, ondernemers en onderwijsinstellingen. Maar bovenal vraagt het iets van onszelf. Het is daarbij belangrijk om bewust na te denken over welke rol we als gemeente innemen. Daarin maken we geen statische keuze: ook hier differentiëren we en sluiten we zo goed mogelijk aan bij wat de context van ons vraagt. Daarbij kijken we bijvoorbeeld naar wat de opgave of de samenstelling van betrokken partijen vraagt of in hoeverre er zonder onze betrokkenheid al veel gebeurt op een thema. Ook de factor tijd is belangrijk: soms beginnen we in een meer aanjagende rol en doen we door de tijd heen een stap naar achteren. Bij iedere rol zijn er andere instrumenten en manieren waarop we kunnen sturen. Niet alleen in eigen projecten, maar bijvoorbeeld ook door grondbeleid, of door middel van subsidies.

Inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners kijken ook naar overheden om regie te nemen. Niet direct om het probleem op te lossen. Maar wel om het te agenderen én te sturen op een oplossing. Dat is ook de rol gemeente Waalwijk steviger wil invullen. Ook als we daarvoor een rol moeten pakken die niet direct bij een gemeente hoort.

Op hoofdlijnen zien we als gemeente de volgende rollen om de strategische lijnen te realiseren:

- **Uitdrager van onze visie en bijbehorende kaders**
Onze rol begon bij het ontwikkelen van deze strategische visie, waarvan bovenstaande denkrichtingen het resultaat zijn. Daarmee schetsen we de kaders waarbinnen we met inwoners, ondernemers, onderwijsinstellingen en maatschappelijke partners aan de slag gaan. We vertalen deze kaders vervolgens ook naar de subsidieverstrekingen aan onze partnerorganisaties.
- **Aanjager van nieuwe verbindingen**
We merken dat de wil om samen op te trekken groot is, maar dat iemand het initiatief moet nemen om verschillende partijen bij elkaar te brengen. We zien onszelf als die aanjager van nieuwe verbindingen. We gaan actief op zoek naar de initiatieven, gemeenschappen of organisaties die elkaar kunnen versterken, waarin overheid, onderwijs, ondernemers en inwoners samen optrekken (multi-helixsamenwerkingen). Daarbij realiseren we ons hoe belangrijk het is dat we de juiste mensen aan tafel hebben: we sturen op een helpende samenstelling, waarin visie, energie en capaciteit samenkomen. Wanneer we concluderen dat er beperkte meerwaarde wordt ervaren van een door ons geïnitieerde samenwerking, gaan we hier niet aan trekken. Dat doen we vanuit het geloof dat het de intrinsieke motivatie van partijen is die samenwerking tot een succes maakt.
- **Facilitator van ecosystemen**
Wanneer partijen elkaar (reeds) weten te vinden en er energie ontstaat in het ecosysteem, doen we als gemeente een stap naar achteren. We zorgen daarbij altijd voor een goede overdracht van het eigenaarschap van het ecosysteem. Onze rol is in dat geval meer faciliterend. Denk bijvoorbeeld aan het bieden van een overlegruimte, het financieel ondersteunen of het organiseren van bijeenkomsten. Belangrijk is dat we af en toe bij partijen blijven checken of onze faciliterende rol voldoende is om het ecosysteem levend te houden (of dat we weer terug moeten naar de aanjagende rol).
- **Regiehouder op kernthema's**
Naast het aanjagen en faciliteren van ecosystemen, houden we op een aantal thema's zelf de regie. Dit zijn thema's die we als gemeente dusdanig belangrijk vinden óf waar de directe invloed van onze partners beperkt is. Op dit moment is het thema dat in die categorie valt 'mobiliteit'. We zien mobiliteit als vliegwiel voor het zijn van een aantrekkelijke woon- en verblijfsplek, een goed lopende economie en onze positie in de regio. De rol van regiehouder betekent voor dit thema dat we actief in

gesprek zijn met de regio, lobbyen richting het Rijk en alternatieve opties – zoals het zelfstandig financieren – voor openbaar vervoer verkennen.

- **Opdrachtgever die kijkt naar impact**

Met een deel van onze partners hebben we een opdrachtgever-opdrachtnemerrelatie. Dat wil zeggen dat we financiering bieden in ruil voor het leveren van bepaalde diensten of producten. In de sturing op onze opdrachtnemers willen we meer focus leggen op het maken van impact op onze gemeenschap. Brede welvaart is daarbij het uitgangspunt, wat onder andere vorm krijgt in het bijdragen aan een verbonden samenleving. Deze maatschappelijke impact laat zich minder makkelijk uitdrukken in harde cijfers, dus het betekent dat we onze monitoring verrijken met de verhalen van bijvoorbeeld inwoners (het principe ‘tellen en vertellen’). We realiseren ons dat het sturen op impact nieuw(er) is, dus geven we ruimte om hiermee te experimenteren.

8 Het ‘Verhaal van Waalwijk’

Het ‘Verhaal van Waalwijk’ is bedoeld om te inspireren, uit te nodigen en richting te geven. Het is een verhaal dat de strategische visie samenvat. De komende jaren gaan we met elkaar dit verhaal verder betekenis geven en realiseren!

Samen bouwen aan een plek om trots op te zijn

Waalwijk is een gemeente met karakter. Van oudsher een plek van makers: vaklui, ondernemers, aanpakkers. In de Langstraat leerden we al generaties lang hoe je kwaliteit bouwt – met je handen én je hart. Die mentaliteit zie je nog steeds terug: in de leerbewerker, de jeugdtrainer of de beginnende ondernemer met lef. Of je nu woont in Sprang-Capelle, werkt in Waspik of ontspant in Waalwijk - hier voel je: wij doen het samen.

Onze kernen verschillen, maar vullen elkaar aan. De ene plek biedt ruimte en rust, de ander levendigheid en voorzieningen. Juist die verscheidenheid is onze kracht. Want in de verschillen tussen mensen, dorpen en ideeën zit de energie om te vooruit te komen, te leren en te groeien.

Waalwijk 2050

In 2050 willen we een gemeenschap zijn waar je prettig en veilig woont, gezond leeft, zinvol werkt, duurzaam kiest, werkt aan je toekomst en erbij hoort – ongeacht je achtergrond of leeftijd. Waar je ertoe doet. Waar jouw verhaal telt. Waar welvaart breed gevoeld en gedeeld wordt.

We weten ook wat er gebeurt als we niets doen. Dan groeit de kloof tussen jong en oud, tussen gezond en kwetsbaar, tussen centrum en buitengebied. Daarom kiezen we voor Brede Welvaart en bouwen we nú aan een toekomst waarin iedereen meetelt en meedoet. We bouwen bruggen tussen mensen, opgaven en gemeenschappen.

We investeren in mensen

We investeren in mensen en in hun omgeving. In het sportteam in Waspik, het wijkinitiatief in Zanddonk, de ondernemer op het industrieterrein, de vrijwilliger in Besoyen. Zoals in een buurttuin waar jongeren samen met ouderen kruiden verbouwen – en verhalen oogsten. Zulke plekken zijn dan geen uitzondering, ze zijn het kloppend hart van onze gemeenschap. Ze zijn de ruggengraat van Waalwijk.

We bouwen bruggen tussen jong en oud, tussen traditie en vernieuwing, tussen buurten en ideeën. Niet door over te nemen, maar door te verbinden en ruimte te geven. Dat is onze manier van groeien.

De kracht van ons verleden, de koers naar de toekomst

Waalwijk weet wat het is om te veranderen. Van leer en schoenen naar logistiek en moderne maakindustrie en verder. Die veerkracht en ondernemerschap zit in ons DNA. We vinden onszelf steeds opnieuw uit. En dat hebben we hard nodig! Want we staan voor stevige uitdagingen: woningbouw, klimaat, vergrijzing, druk op zorg, onderwijs en veiligheid.

Doelgericht kijken we vooruit, met oog voor het geheel. We bekijken onze vraagstukken vanuit verschillende perspectieven en zoeken samenhang. We kiezen koers, blijven trouw aan wie we zijn, én bouwen samen aan wat we kunnen worden.

We zijn het hart van de Langstraat

Onze ligging tussen Tilburg en 's-Hertogenbosch, tussen zand en klei, tussen regio's, geeft ons een strategische positie. Hier komen lijnen samen. Hier verbinden we verschillende perspectieven en bouwen we

partnerschappen. We nemen we regie, en laten van ons horen. Niet als toeschouwer, maar als bruggenbouwer en economische kracht. Voor Waalwijk. Voor de steden en dorpen in de Langstraat. Voor de regio, en soms zelf daarbuiten.

Waalwijk maken we samen

Het verhaal van Waalwijk gaat over trots, vertrouwen en toewijding. Over mensen die van aanpakken weten. Over buurten waar je welkom bent. Over een gemeenschap die bouwt aan morgen, zonder te vergeten waar ze vandaan komt.

Waalwijk maken we samen – wijk voor wijk, verhaal voor verhaal.

Jouw stem. Jouw inzet. Jouw lef. Ze maken het verschil.

Dus: kom in beweging. Laat je horen.

Doe mee. Denk mee. Bouw mee.

Aan een Waalwijk om trots op te zijn!

